

—
Верховний
Суд

ЗВЕДЕНИЙ ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за 2024 рік

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	3
1.1.Адміністративна юрисдикція	3
1.2.Господарська юрисдикція	3
1.3.Кримінальна юрисдикція	4
1.4.Цивільна юрисдиуція	5
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду	6
2.1.Адміністративна юрисдикція	6
2.2.Господарська юрисдикція	7
2.3.Цивільна юрисдикція	16
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України	28
3.1. Господарська юрисдикція	28
3.2. Кримінальна юрисдикція	29
3.3. Цивільна юрисдикція	29
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	31
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	31
4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	31

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Адміністративна юрисдикція

Розмір підвищення до пенсії непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення, право на яке у таких осіб виникло на підставі статті 39 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (в редакції, яка діяла до 01 січня 2015 року) з 01 січня 2017 року відповідно до пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 06 грудня 2016 року № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» встановлюється із застосуванням як розрахункової величини прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного календарного року, а не мінімальної заробітної плати.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 04 квітня 2024 року у справі № 240/19227/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118297146>

1.2. Господарська юрисдикція

Зміна підлеглості в канонічних питаннях не залежить від схвалення ієрарха церкви, з-під підлеглості якій має намір вийти релігійна громада.

Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін до статуту ухвалюється не менш як двома третинами від кількості членів релігійної громади, необхідної для визнання повноважними загальних зборів релігійної громади відповідно до її статуту. Законодавець визнав автономію релігійної громади у визначенні кількості її членів, необхідної для визнання повноважними її загальних зборів, а також у питаннях членства.

За відсутності визначеного у статуті релігійної громади порядку прийняття до членів громади, фіксованого членства, беруться до уваги, зокрема, критерії, встановлені у статуті, яким мали відповідати члени релігійної громади, які брали участь у її загальних зборах та прийняли рішення про зміну підлеглості в канонічних питаннях.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 03 квітня 2024 року у справі № 906/1330/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465129>

Визнання марки добре відомою не є самостійним способом захисту, а умовою надання особі захисту права інтелектуальної власності від конкретного порушення, зокрема шляхом визнання недійсною реєстрації (свідоцтва) іншої торговельної марки.

За відсутності недобросовісності у реєстрації торговельної марки іншою особою для вимоги про скасування (визнання недійсним) свідоцтва (реєстрації) знака позов власника добре відомої марки про скасування (визнання недійсним) свідоцтва (реєстрації) торговельної марки цієї особи може бути задоволений в межах загальної позовної давності, що не може бути менше п'яти років від дати реєстрації марки.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 17 квітня 2024 року у справі № 910/13988/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118601114>

1.3. Кримінальна юрисдикція

Діяння, визначені у статті 437 КК України, здатні вчиняти особи, які в силу службових повноважень або фактичного суспільного становища спроможні здійснювати ефективний контроль за політичними чи воєнними діями або керувати ними та/або істотно впливати на політичні, військові, економічні, фінансові, інформаційні та інші процеси у власній державі чи за її межами, та/або керувати конкретними напрямками політичних або воєнних дій.

Планування, підготовка, розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, та ведення агресивної війни чи агресивних воєнних дій вимагає наявності у суб'єктів або відповідних повноважень, ресурсів у сферах міжнародних відносин, внутрішньої політики, оборони, промисловості, економіки, фінансів, або такого суспільного становища, яке дозволяє їм впливати на прийняття відповідних рішень уповноваженими особами.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 лютого 2024 року у справі № 415/2182/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117555176>

У розумінні частини третьої статті 403 КПК України «особою, яка подала апеляційну скаргу» є лише учасник судового провадження, який реалізував право на апеляційне оскарження від свого імені. Право змінити та/або доповнити апеляційну скаргу обвинуваченого, належить виключно суб'єкту її подання, тобто обвинуваченому.

Відсутність перевірки апеляційним судом доводів, які не наводилися в апеляційних скаргах або заявлялися з порушенням встановленого законом порядку, не перешкоджає перевірці таких доводів судом касаційної інстанції у межах процесуальних повноважень відповідно до статті 436 та частини першої статті 438 КПК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 24 квітня 2024 року у справі № 304/1035/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119045334>

1.4. Цивільна юрисдикція

З урахуванням акцесорного характеру зобов'язань за договором поруки лише після визнання (акцептування) Фондом гарантування вкладів фізичних осіб вимог кредитора такі вимоги можуть бути пред'явлені і до поручителя неплатоспроможного банку. Тому передбачений частиною четвертою статті 559 ЦК України шестимісячний строк на звернення кредитора до поручителя неплатоспроможного банку з позовною вимогою про погашення заборгованості доцільно обраховувати після завершення процедур тимчасової адміністрації та початку ліквідації банку з моменту акцептування Фондом кредиторських вимог за основним зобов'язанням (прийняття рішення виконавчою дирекцією Фонду про затвердження реєстру акцептованих вимог кредиторів).

Приписи пункту 3 частини другої статті 46 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» про те, що з дня призначення уповноваженої особи Фонду строк виконання всіх грошових зобов'язань банку вважається таким, що настав, треба розуміти так, що з моменту призначення уповноваженої особи Фонду на ліквідацію банку кредитор після проведення заходів у процедурі тимчасової адміністрації та переходу до ліквідаційної процедури набуває права на заявлення всіх своїх вимог до боржника шляхом звернення до уповноваженої особи Фонду. Водночас усі подальші важелі цивільно-правового впливу на боржника, зокрема із застосуванням механізмів акцесорних зобов'язань, кредитор має можливість реалізувати після акцептування Фондом таких зобов'язань та затвердження реєстру акцептованих вимог кредиторів, а не під час тимчасової адміністрації чи відразу з початком ліквідації банку.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 червня 2024 року у справі № 522/179/16 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120088915>

Факт одноосібного виховання дитини одним із батьків не підлягає встановленню в судовому порядку за правилами окремого провадження та може бути з'ясований судом як одна з обставин, що складає предмет доказування у спорі між батьками дитини щодо виконання ними обов'язків з виховання дитини.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі № 201/5972/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753944>

З урахуванням конкретних обставин справи суд може на підставі частини другої статті 46 ЦК України оголосити фізичну особу померлою не раніше спливу шести місяців від дня закінчення активних бойових дій на місці ймовірної загибелі фізичної особи або від дня настання події, за якої відбулася загибель фізичної особи, якщо така подія хоча й є наслідком воєнних дій, проте сталася не на території ведення активних бойових дій.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 грудня 2024 року у справі № 755/11021/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123992364>

2. [Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду](#)

2.1. Адміністративна юрисдикція

ВП ВС відступила від правових висновків ВП ВС та КЦС ВС щодо юрисдикції справ про встановлення фактів, вказавши, що справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються у позасудовому та судовому порядку. Рішення стосовно фактів, що мають юридичне значення, прийняті у позасудовому порядку, можуть бути оскаржені до судів адміністративної юрисдикції. Юридичні факти, які належать встановлювати в судовому порядку, вирішуються судами цивільної юрисдикції за правилами ЦПК України.

Справи про встановлення факту проживання однією сім'єю без шлюбу з загиблим військовослужбовцем підлягають розгляду у порядку цивільного судочинства незалежно від мети звернення до суду (зокрема, підтвердження соціального статусу для призначення та виплати одноразової грошової допомоги сім'ї військовослужбовця) та наявності у заявника певних цивільних прав та обов'язків чи виникнення публічно-правових спорів із суб'єктами владних повноважень.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2024 року у справі № 560/17953/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512563>

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо неможливості окремого оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову у поновленні провадження, вказавши, що ухвали суду першої інстанції, які відсутні в переліку статті 294 КАС України, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, якщо перешкоджають подальшому провадженню у справі й особа, яка подає апеляційну скаргу, не може поновити свої права в інший спосіб, аніж шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду.

Ухвала суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження у справі підлягає оскарженню в апеляційному порядку окремо від рішення суду як така, що перешкоджає подальшому провадженню у справі.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 листопада 2024 року у справі № 806/5175/14 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123283346>

2.2. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо збільшення ціни товару за договором про закупівлю у разі зростання ціни товару на ринку, визначивши, що сторони договору, укладеного за результатами проведення публічної закупівлі, під час дії договору можуть неодноразово змінювати ціну товару в бік збільшення за наявності умов, встановлених у статті 652 ЦК України та пункті 2 частини п'ятої статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі», проте загальне збільшення такої ціни не повинно перевищувати 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 24 січня 2024 року у справі № 922/2321/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116670838>

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС та КГС ВС щодо моменту виникнення прострочення виконання зобов'язання з повернення безпідставно набутого майна на підставі статті 1212 ЦК України, визначивши, що зобов'язання повернути безпідставно набуте майно виникає в особи безпосередньо з норми статті 1212 ЦК України на підставі факту набуття нею майна (коштів) без достатньої правової підстави або факту відпадиння підстави

набуття цього майна (коштів) згодом. Виконати таке зобов'язання особа повинна відразу після того, як безпідставно отримала майно або як підстава такого отримання відпала.

З цього моменту виникає передбачений частиною другою статті 625 ЦК України обов'язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми.

Норма частини другої статті 530 ЦК України щодо обов'язку боржника виконати зобов'язання у семиденний строк від пред'явлення кредитором йому вимоги до недоговірних зобов'язань з повернення безпідставно набутого майна згідно зі статтею 1212 ЦК України не застосовується.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 7 лютого 2024 року у справі № 910/3831/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117340690>

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо власника майна, переданого державою до статутного капіталу акціонерного товариства, визначивши, що Закон України «Про приватизацію державного майна» не відносить до способів приватизації передання державного майна до статутного фонду (капіталу) заснованого нею акціонерного товариства, а тому державне майно, передане державою до статутного фонду (капіталу) акціонерного товариства, 100 % акцій якого залишається у власності держави, до моменту завершення процедури приватизації (продажу у приватну власність належних державі акцій такого акціонерного товариства) є державною власністю.

Належним способом захисту права власності держави на нерухоме майно, передане державою до статутного фонду (капіталу) акціонерного товариства і надалі відчужене на користь суб'єкта права приватної власності за відсутності рішення КМУ про зміну правового режиму цього майна та відповідно зміни форми власності з державної на приватну, є витребування майна з чужого незаконного володіння.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 03 квітня 2024 року у справі № 917/1212/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465142>

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо наявності в Міністерства юстиції України повноважень розглядати скарги на рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав на нерухоме

майно коли щодо нерухомого майна наявний судовий спір, визначивши, що у випадку, коли щодо нерухомого майна наявний судовий спір (спір про право), ця обставина відповідно до пункту 1 частини другої статті 37 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» унеможливорює розгляд Міністерством юстиції України скарги на рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав щодо цього нерухомого майна.

Міністерство юстиції України та його територіальні органи відповідно до пункту 4 частини восьмої статті 37 Закону відмовляє в задоволенні скарги на рішення, дії або бездіяльність у будь-якій сфері державної реєстрації прав у тому випадку, якщо наявна інформація про судове провадження між тими самими сторонами, з тих самих предмета і підстав.

За наявності підстав для застосування пункту 1 частини другої статті 37 Закону відсутня необхідність здійснювати аналіз інформації про судове провадження у зв'язку із спором між тими самими сторонами, з тих самих предмета і підстав.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 03 квітня 2024 у справі № 916/4093/21 року можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118393664>

Аналогічний правовий висновок викладено в постанові ВП ВС від 24 квітня 2024 року у справі № 752/30324/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118689104>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС щодо тлумачення умов договору оренди землі в частині моменту набрання чинності договору, визначивши, що Закон України «Про оренду землі» (зі змінами, внесеними Законом України від 5 грудня 2019 року № 340-IX, що набрав чинності 16 січня 2020 року), зокрема абзац третій частини першої статті 15 та друге речення частини першої статті 19, імперативно встановлює, що дата укладення договору оренди землі є істотною умовою цього правочину і саме з цієї дати починається перебіг строку його дії.

Тому сторони договору оренди землі не можуть врегулювати свої відносини у спосіб, який суперечить таким імперативним нормам, у тому числі на власний розсуд встановити інші правила визначення моменту початку перебігу строку дії цього правочину або не зазначати дати його укладення. Умови договору оренди землі, що не відповідають указаним імперативним нормам, не змінюють визначеного в Законі України «Про оренду землі» моменту, з якого розпочинається перебіг строку дії договору оренди землі.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 6 березня 2024 року у справі № 902/1207/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118036819>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС щодо неможливості надання ОСББ для ознайомлення співвласнику документів, які мають персональні дані членів ОСББ, визначивши, що персональні дані співвласників та інших фізичних осіб, отримані ОСББ в процесі його діяльності, є конфіденційною інформацією з відповідним правовим режимом. Персональні дані співвласників та інших фізичних осіб не підлягають наданню ОСББ для ознайомлення співвласнику як конфіденційна інформація, згода на поширення якої не надавалась у встановленому законом порядку.

ОСББ має надати співвласнику для ознайомлення документи, інформацію, визначені Законами України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» та «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», а також статутом ОСББ, з вилученням з них персональних даних співвласників багатоквартирного будинку та інших фізичних осіб як конфіденційної інформації.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 09 квітня 2024 року у справі № 925/1440/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465133>

ВП ВС відступила від власного правового висновку щодо неефективності вимог про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу як способу захисту прав та інтересів позивача у справі про банкрутство, зазначивши, що у правовідносинах з повернення відчуженого майна на аукціоні у справі про банкрутство відновлення порушеного права позивача здійснюється у різні способи, зокрема:

- якщо за результатом проведення аукціону у справі про банкрутство майно боржника перебуває у власності боржника, то ефективним способом захисту порушеного права особи, яка вправі оскаржувати результати аукціону, є пред'явлення позову про визнання недійсними результатів аукціону;

- якщо за результатами аукціону з переможцем укладено договір купівлі-продажу, то ефективним способом захисту порушеного права особи, яка вправі оскаржувати результати аукціону, є пред'явлення позову про визнання недійсними результатів аукціону й укладеного з переможцем аукціону договору купівлі-продажу майна боржника та застосування реституції (у випадку повернення майна, що перебуває у власності переможця аукціону);

- якщо за результатом проведення аукціону у справі про банкрутство відчужено майно, яке належить іншій особі на праві власності, відновлення порушеного права власника проданого майна здійснюється шляхом пред'явлення виндикаційного позову до останнього набувача цього майна з підстав, передбачених статтями 387, 388 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 лютого 2024 року у справі № 910/2592/19 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520069>

ВП ВС конкретизувала власний правовий висновок щодо внесення змін до договору оренди в разі зміни нормативної грошової оцінки земельної ділянки, визначивши, що з моменту початку застосування зміненої нормативної грошової оцінки земельної ділянки державної або комунальної власності автоматично змінюються і права та обов'язки сторін договору оренди в частині розміру орендної плати, визначеної у відсотковому співвідношенні до нормативної грошової оцінки. У таких правовідносинах відсутній обов'язок сторін вносити зміни до договору оренди шляхом укладення додаткової угоди, оскільки обов'язок сплачувати орендну плату відповідно до зміненої нормативної грошової оцінки земельної ділянки виникає в орендаря з моменту початку застосування такої нормативної грошової оцінки.

Належним способом захисту орендодавця в разі зміни розміру орендної плати у зв'язку зі зміною нормативної грошової оцінки земельної ділянки державної чи комунальної власності є позовна вимога про стягнення орендної плати, не сплаченої орендарем. Несплачена орендна плата підлягає стягненню за весь період прострочення з моменту початку застосування рішення ради щодо зміни розміру нормативної грошової оцінки земельних ділянок державної та комунальної власності.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 червня 2024 року у справі № 914/2848/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120396090>

ВП ВС уточнила власний правовий висновок щодо права органів Держгеокадастру на звернення до суду, визначивши, що органи Держгеокадастру можуть звертатися до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень з нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності в тих випадках, коли це прямо визначено у відповідних нормативно-правових актах (зокрема, з позовами щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився).

Органи Держгеокадастру не мають повноважень звертатися з позовом до суду про визнання незаконним та скасування рішення органу місцевого

самоврядування щодо зміни цільового призначення земельної ділянки, міська рада є відповідачем, а тому статусом позивача має наділятися прокурор.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 червня 2024 року у справі № 925/1133/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120396091>

ВП ВС відступила від власного правового висновку щодо застосування односторонньої реституції у разі недійсності правочину, визначивши, що якщо законом не встановлені особливі умови застосування правових наслідків недійсності правочину або особливі правові наслідки окремих видів недійсних правочинів, позивач, який заявляє вимогу про повернення йому в натурі переданого за недійсним правочином або відшкодування вартості переданого, заявляє реституційну вимогу, яку суд за існування для того підстав задовольняє, застосовуючи двосторонню реституцію. У цьому випадку відповідач є стягувачем у частині рішення про повернення йому переданого ним за недійсним правочином майна або відшкодування вартості.

Визначати, в чому полягає чи може полягати порушення інтересів держави та оспорювати правочин у суді як такий, що суперечить інтересам держави на підставі статті 228 ЦК України, може тільки суб'єкт, наділений у спірних правовідносинах владними повноваженнями (незалежно від наявності статусу юридичної особи), або прокурор, який у встановленому порядку, виконуючи субсидіарну роль, може представляти державу в судовому провадженні замість відповідного компетентного суб'єкта, який усупереч вимогам закону не здійснює захист інтересів держави або робить це неналежно.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 вересня 2024 року у справі № 918/1043/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753942>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС та КГС ВС щодо процесуального правонаступництва первісного кредитора, який відступив право вимоги за недійсним (нікчемним) договором, зазначивши, що якщо кредитор відчужив право вимоги у зобов'язанні за недійсним (нікчемним) правочином, і в подальшому це право вимоги було відчужено іншій особі, яка не є стороною недійсного (нікчемного) правочину, то кредитор може повернути собі таке право вимоги лише за результатами його витребування в порядку, передбаченому статтями 387, 388 ЦК України; а у разі, якщо таке право вимоги не підлягає витребуванню відповідно до зазначених норм, то інша особа (добросовісний набувач) набуває право на нього відповідно до статті 330 ЦК України.

До переходу до кредитора права вимоги у зобов'язанні в порядку його витребування за статтею 387, 388 ЦК України таке право вимоги знаходиться у володінні набувача цього права вимоги, відповідно процесуальні права і обов'язки у справі, виконавчому провадженні також до кредитора як процесуального правонаступника не переходять.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 06 листопада 2024 року у справі № 21/5005/2686/2012 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123313983>

ВП ВС конкретизувала власний правовий висновок щодо підтвердження повноважень особи, через яку юридична особа діє в суді на засадах самопредставництва, визначивши, що наявність відомостей щодо особи, яка має право вчиняти дії від імені юридичної особи на засадах самопредставництва, в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань є офіційним та достатнім підтвердженням того, що юридична особа діє в суді через певну особу на засадах самопредставництва (з урахуванням відповідних обмежень повноважень, якщо такі є).

У разі подання такої інформації до суду, відсутності стосовно цього спору, про який повідомлено суду, підстави додатково підтверджувати ці повноваження документами, які за своїм змістом є тими, що визначені частиною третьою статті 56 ГПК України, – статутом, положенням, трудовим договором (контрактом), відсутні, оскільки суд може покладатися на відомості з Єдиного державного реєстру як на достовірні.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 листопада 2024 року у справі № 910/16580/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123466967>

ВП ВС конкретизувала власний правовий висновок щодо розірвання договору оренди землі на підставі частини другої статті 651 ЦК України за обставин систематичного невнесення орендної плати, визначивши, що систематична несплата орендної плати (два або більше випадків) у повному обсязі є самостійною підставою для розірвання договору відповідно до пункту «д» частини першої статті 141 ЗК України. У цьому випадку немає потреби оцінювати істотність порушення та застосовувати загальне правило, передбачене в частині другій статті 651 ЦК України, оскільки законодавство передбачає додаткову (до загальних) підставу розірвання договору оренди землі.

ВП ВС конкретизувала висновки ОП КЦС ВС, КГС ВС та КЦС ВС щодо систематичної сплати орендної плати не у повному обсязі як підстави для розірвання договору, зазначивши, що несплата орендної плати в розумінні пункту «д» частини першої статті 141 ЗК України охоплює випадки лише повної несплати орендної плати, у строки, визначені договором. Натомість часткова несплата (недоплата) орендної плати може бути підставою для розірвання договору оренди землі на підставі частини другої статті 651 ЦК України, якщо таке порушення умов договору буде кваліфіковане як істотне.

ВП ВС відступила від висновку ВСУ та КГС ВС щодо значення сплати заборгованості з орендної плати після пред'явлення позову про розірвання договору оренди, визначивши, що погашення орендарем заборгованості з орендної плати не має правового значення для вирішення позовних вимог про розірвання договору оренди як на підставі частини другої статті 651 ЦК України, так і на підставі пункту «д» частини першої статті 141 ЗК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 листопада 2024 року у справі № 918/391/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123602976>

Оскарження рішення (наказу) уповноваженого органу про передачу з державної власності у комунальну власність земельних ділянок, на яких розташовані пам'ятки археології, за іншим цільовим призначенням (землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства) є ефективним способом захисту порушеного права та інтересів держави, якщо подальше відчуження земельної ділянки не відбулося, оскільки усуває стан юридичної невизначеності щодо цільового призначення земельної ділянки та особи її власника.

Скасування рішення уповноваженого органу, яке продовжує діяти як підстава виникнення та існування права комунальної власності і внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, саме лише приведе до усунення порушення прав держави на особливо цінні об'єкти археологічної спадщини.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 березня 2024 року у справі № 927/1206/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117757951>

Штраф, передбачений абзацом третім частини другої статті 231 ГК України, застосовується до боржника, який порушив господарське зобов'язання, за сукупності таких умов: інший розмір певного виду штрафних санкцій не передбачений договором або законом; порушено господарське зобов'язання,

в якому хоча б одна сторона є суб'єктом господарювання, що належить до державного сектору економіки; допущено прострочення виконання негрошового зобов'язання, пов'язаного з обігом (поставкою) товарів, виконанням робіт, наданням послуг, з вартості яких і вираховується у відсотковому відношенні розмір штрафу.

Правовідношення, в якому замовник зобов'язаний оплатити надану послугу грошима, а виконавець має право вимагати від замовника відповідної оплати, є грошовим зобов'язанням, а тому за порушення такого зобов'язання не може бути нарахований штраф в порядку абзацу третього частини другої статті 231 ГК України.

Ухвалюючи рішення про стягнення боргу, на який нараховуються відсотки або пеня, суд має право відповідно до частини десятої статті 238 ГПК України (частин десятої та одинадцятої статті 265 ЦПК України) зазначити в рішенні про нарахування відповідних або відсотків, або ж пені до моменту виконання рішення. Не допускається зазначити в рішенні про одночасне нарахування відповідних відсотків та пені до моменту виконання рішення суду.

Особа, яка понесла судові витрати під час апеляційного чи касаційного перегляду додаткового судового рішення про розподіл судових витрат, має право на відшкодування таких витрат, що відповідатиме принципу господарського судочинства, передбаченому в пункті 12 частини третьої статті 2 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 червня 2024 року у справі № 910/14524/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120088907>

Якщо нежитлові приміщення є тимчасовими спорудами, які не відносяться до нерухомого майна, збудовані на земельній ділянці комунальної власності, що використовується власником цих приміщень без установлених законом підстав, ефективним способом захисту порушеного права власника земельної ділянки є негативний позов (стаття 391 ЦК України), зокрема шляхом скасування державної реєстрації права приватної власності на такі приміщення та зобов'язання звільнити самовільно зайняті земельні ділянки у спосіб демонтажу нежитлових приміщень.

Рішення суду щодо демонтажу нежитлових приміщень має бути виконуваним не лише у добровільному порядку, але й шляхом вжиття виконавцем заходів примусового виконання (без участі відповідача, але його коштом) у разі його невиконання відповідачем у добровільному порядку та/або вчинення перешкод у його виконанні.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 вересня 2024 року у справі № 914/1785/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122511425>

У разі закриття провадження за скаргою або залишення скарги без розгляду на стадії судового контролю за виконанням судових рішень, державний (приватний) виконавець, посилаючись на частину п'яту статті 130 ГПК України, може заявити вимоги про компенсацію понесених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій особи, яка оскаржувала його рішення, дії чи бездіяльність.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 грудня 2024 року у справі № 921/357/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123992368>

2.3 Цивільна юрисдикція

ВП ВС конкретизувала висновок ОП КГС ВС щодо захисту прав власника нерухомого майна, обтяженого іпотекою на користь особи, з якою він не перебував у зобов'язальних відносинах, визначивши, що для ефективного захисту прав володіючого власника нерухомого майна, щодо якого до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно незаконно внесено запис про право іпотеки іншої особи, з якою власник не перебував у зобов'язальних відносинах, має застосовуватись негаторний позов про усунення перешкод у здійсненні власником права розпорядження своїм майном (стаття 391 ЦК України) з яким власник може звернутись, зокрема, шляхом пред'явлення вимоги про скасування державної реєстрації права іпотеки зазначеної особи.

Позовна давність до такого позову не застосовується, а судове рішення про його задоволення, яке набрало законної сили, є підставою для державної реєстрації відомостей про припинення незаконно зареєстрованого за відповідачем права іпотеки, що усуває для позивача перешкоди у здійсненні ним правоможності розпоряджатись своїм нерухомим майном.

При цьому оспорювання ланцюга договорів, інших правочинів щодо спірного нерухомого майна або документів, на підставі яких проведено державну реєстрацію права іпотеки за відповідачем, не є ефективним способом захисту прав власника від описаного вище порушення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 496/1059/18 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465137>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС щодо припинення договору іпотеки у разі відступлення права вимоги за основним та іпотечним зобов'язанням на користь різних осіб, визначивши, що законодавство України не передбачає «абстрактну іпотеку»; права вимоги за основним зобов'язанням та права вимоги за іпотечним зобов'язанням як забезпечувальним до такого основного не можуть бути одночасно відступлені кредитором на користь різних осіб. Втім порушення порядку переходу права іпотеки до його набувача, в результаті чого виникла така аномалія, як «абстрактна іпотека», не припиняє іпотеку.

При з'ясуванні належності права іпотеки у разі реєстрації такого права за особою, коли рішенням суду в іншій справі констатовано, що такій особі не належать права іпотекодержателя, оцінювати потрібно передовсім правову підставу такого права, а не його формальну реєстрацію у відповідному державному реєстрі, оскільки справедлива правова підстава (*justus titulus*) має переважне значення під час з'ясування питання належності особі права.

Враховуючи фактичні обставини цієї конкретної справи, саме лише нездійснення нотаріального посвідчення правочину, укладеного за результатами проведення торгів з продажу майна (активів) банку, що ліквідується, які були проведені з дотриманням вимог законодавства, не може свідчити про нікчемність торгів загалом, а фактично є недооформленням договірних відносин між банком та переможцем торгів. Це не припиняє іпотеку і не позбавляє первинного іпотекодержателя (первісного кредитора), в разі виконання рішення суду, яким підтверджено його право іпотекодержателя, та внесення запису до державного реєстру про право іпотеки, права завершити процедуру торгів – дооформити договірні відносини, укласти нотаріально посвідчений договір та внести відомості про відступлення права вимоги за іпотечним договором до певного державного реєстру.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 травня 2024 року у справі № 754/8750/19 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119583712>

Ціна набуття права власності на предмет іпотеки є істотною обставиною, тому іпотекодержатель зобов'язаний надати державному реєстратору документ про експертну оцінку предмета іпотеки для проведення державної реєстрації права власності на предмет іпотеки за ним.

Підставою для скасування державної реєстрації права власності на предмет іпотеки є порушення іпотекодержателем вимог законодавства при реалізації позасудової процедури звернення стягнення на предмет іпотеки. До таких порушень належить, зокрема й ненадання експертної оцінки предмета іпотеки на день його відчуження.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 березня 2024 року у справі № 201/15228/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118393645>

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо визначення правил дії в часі статті 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», визначивши, що для кваліфікації правочинів (у тому числі, договорів) неплатоспроможного банку нікчемними слід враховувати ті підстави нікчемності, які містилися в статті 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» на момент їх вчинення. Норма, яка містить підстави нікчемності, має бути чинною на момент вчинення правочину. Якщо редакція цієї статті, зокрема її норми щодо критеріїв нікчемності, не була чинною на момент вчинення правочину, то її положення не можуть бути застосовані для кваліфікації такого правочину як нікчемного.

Відсутність підстав для визнання такого правочину нікчемним не позбавляє позивача права ставити питання про недійсність зазначеного договору із загальних підстав та доводити наявність обставин, які свідчать про його недійсність на момент вчинення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 березня 2024 року у справі № 757/23249/17 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118137217>

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ та КЦС ВС щодо виплати половини внеску у статутний капітал товариства під час поділу спільного майна подружжя, визначивши, що у разі внесення одним із подружжя як вкладу у статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю коштів, які є спільною сумісною власністю, вказане товариство стає їх власником. Натомість особа, яка внесла вклад у статутний капітал товариства набуває право на частку учасника цього товариства. Інший з подружжя, який був співвласником коштів, внесених у статутний капітал товариства з метою захисту свого права при поділі їх спільного сумісного майна набуває право вимагати виплати половини вартості частки члена подружжя у статутному капіталі.

Суд виходить з презумпції про те, що вартість частки у статутному капіталі відповідає розміру внеску, якщо тільки сторона, яка стверджує про зміну цієї вартості на час розгляду справи, не доведе, що вартість частки змінилась (зросла або внаслідок звичайної діяльності товариства зменшилась).

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 760/20948/16-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520073>

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо відсутності підстав для представництва прокурором інтересів держави в особі Національної академії наук України, визначивши, що оскільки Національна академія наук України наділена повноваженнями щодо управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління, тобто на основі законодавства здійснює управлінські функції, то прокурор має повноваження на представництво інтересів держави в особі НАН України, що відповідає приписам частини третьої статті 23 Закону України «Про прокуратуру».

Належним та ефективним способом захисту права власності держави на нерухоме майно, що входило до майнового комплексу НАН України та належало їй на праві повного господарського відання, але було відчужено на користь фізичної особи особою, яка не мала на це права, є позов про витребування майна із чужого незаконного володіння на підставі статті 387 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 квітня 2024 у справі № 520/8065/19 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118486333>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС щодо тлумачення факту призначення в. о. директора як призначення керівника підприємства в законному порядку, визначивши, що умови наказу уповноваженого органу управління державним підприємством про призначення особи виконувачем обов'язків керівника підприємства в частині «до призначення керівника в установленому законодавством порядку» потрібно тлумачити у широкому сенсі, а саме як до призначення керівника за результатами проведеного конкурсу шляхом укладення з ним контракту, так і призначення іншої особи, на яку покладається виконання обов'язків керівника підприємства шляхом видачі відповідного наказу.

Виконувач обов'язків керівника підприємства може бути звільнений на підставі пункту 2 частини першої статті 36 КЗпП України на підставі наказу уповноваженого органу управління державним підприємством зі спливом трьохмісячного строку, або настання відповідної події – призначення нового в.о. керівника.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 травня 2024 року у справі № 366/3222/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119583718>

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо наявності у суду повноважень для визнання нещасного випадку таким, що пов'язаний із виробництвом, визначивши, що повноваження з визнання нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, належать до виключної компетенції комісії (спеціальної комісії) з розслідування нещасного випадку, і цей факт не може бути визнаний таким у судовому порядку. Рішення комісії (спеціальної комісії) та відповідний акт можуть бути оскаржені до суду. У цьому випадку суд має встановити наявність або відсутність порушень при їх складанні, у тому числі й перевірити обґрунтованість визнання комісією нещасного випадку таким, що пов'язаний / не пов'язаний з виробництвом, і відповідно до цього ухвалити рішення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 травня 2024 року у справі № 227/2301/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119493878>

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо неможливості касаційного оскарження судового рішення особою, яка його не оскаржувала в апеляційному порядку, визначивши, що відповідно до положень статті 389 ЦПК України в касаційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення першої інстанції (крім судових рішень, визначених у частині третій цієї статті) або судові рішення в частині, які були предметом апеляційного перегляду, незалежно від того, за скаргою якого учасника судового провадження вони переглядалися. Якщо судові рішення першої інстанції або рішення у якійсь частині не переглядалися апеляційним судом, приписи пункту 1 частини першої статті 389 ЦПК України виключають можливість касаційного оскарження такого рішення або його відповідної частини.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 травня 2024 року у справі № 227/2301/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119493878>

ВП ВС відступила від власного правового висновку щодо наслідків пропуску строку для подання заяви про перегляд заочного рішення, визначивши, що оцінка поважності причин пропуску строку на подання заяви про перегляд заочного рішення та наявності підстав для його поновлення належить до компетенції місцевого суду, до якого подана така заява. Наслідком пропуску строку для подання заяви про перегляд заочного рішення за умови відсутності поважних причин для його поновлення є залишення такої заяви без розгляду на підставі частини другої статті 126 ЦПК України, а не залишення її без задоволення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 червня 2024 року у справі № 756/11081/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119776617>

ВП ВС відступила від висновку КГС ВС щодо належного вручення судового рішення, направлено на електронну адресу, зазначену стороною у справі, визначивши, що приписи ЦПК України, якими встановлено порядок направлення копій судового рішення особі, яка не має офіційної електронної адреси та не зареєстрована у підсистемі «Електронний суд», свідчать про обов'язок суду направлення копії судового рішення рекомендованим листом з повідомленням про вручення, днем вручення якого є день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення.

Надсилання відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, вказану в документах, що подавались до суду, не заборонена, та може здійснюватися як додаткова, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення у порядку, передбаченому статтею 272 ЦПК України, вважатися належним врученням та підтверджувати день вручення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 454/1883/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118486335>

Позовні вимоги про поділ майна, що належить сторонам на праві спільної сумісної власності є ефективним способом захисту прав, здатним справедливо та без занадто обтяжливих для сторін судових процедур вирішити цивільну справу. Заявлення у таких справах позовного провадження окремої вимоги про встановлення факту спільного проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу не здатне забезпечити захист прав власника.

Так само при розгляді справ про поділ спільного сумісного майна подружжя (жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі) встановлення обсягу спільно нажитого майна є передусім питаннями доведення відповідних обставин, спростування чи неспростування презумпції спільної сумісної власності, які суд вирішує в мотивувальній частині свого рішення. Заявлення вимоги про визнання певних об'єктів спільним сумісним майном та, як наслідок, зазначення в резолютивній частині судового рішення про таке визнання не є необхідним.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 23 січня 2024 року у справі № 523/14489/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116920101>

Як характер спору (майновий або немайновий), так і те, чи підлягає судове рішення у конкретній справі примусовому виконанню, не мають вирішального значення при дослідженні судом питання про наявність підстав для вжиття заходів забезпечення позову.

У справі про визнання недійсним договору про поділ спільного майна подружжя – квартири, яка за умовами договору перейшла в особисту приватну власність відповідачки, забезпечення позову шляхом накладення арешту на спірне майно є співмірним із заявленою позовною вимогою.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 24 квітня 2024 року у справі № 754/5683/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118985224>

Положення частини третьої статті 49 ЦПК України виключають можливість одночасної зміни предмета і підстав позову, тому у разі подання позивачем заяви у підготовчому засіданні, направленої на одночасну зміну предмета і підстав позову, суд повинен відмовити у прийнятті такої заяви та повернути заявникові. Водночас позивач не позбавлений прав звернутися до суду з новим позовом у встановленому законом порядку.

Подана до позову про стягнення процентів та пені за кредитним договором заява про збільшення позовних вимог щодо стягнення трьох процентів річних та інфляційних втрат, нарахованих відповідно до частини другої статті 625 ЦК України, за несвоєчасне виконання рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором, обґрунтована новими вимогами, які не заявлялися під час подачі позову, фактично є новим позовом щодо відповідальності за порушення виконання рішення суду.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 24 квітня 2024 року у справі № 657/1024/16-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331841>

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо припинення повноважень посадових осіб публічного права на підставі пункту 5 частини першої статті 41 КЗпП України, визначивши, що додаткова підстава розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця, передбачена пунктом 5 частини першої статті 41 КЗпП України (припинення повноважень посадових осіб), поширюється лише на членів виконавчого органу юридичних осіб – господарських товариств.

Повноваження посадових осіб публічного права, зокрема органів державної влади та місцевого самоврядування (та інших, створених відповідно

до частин других статей 167, 168, 169 ЦК України), на підставі пункту 5 частини першої статті 41 КЗпП України припиненню не підлягають.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 липня 2024 року у справі № 573/1020/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121104622>

Адвокат, право на заняття адвокатською діяльністю якого не зупинено і не припинено, є особою, яка провадить незалежну професійну діяльність (забезпечує себе роботою самостійно), та віднесений до категорії зайнятого роботою населення, що виключає можливість надання йому статусу безробітного.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 серпня 2024 року у справі № 761/38813/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121571331>

Подання працівником заяви про скорочення строку попередження про наступне звільнення може бути підставою для скорочення цього строку, проте не звільняє роботодавця від обов'язку дотримання ним гарантій при звільненні працівника за пунктом 1 частини першої статті 40 КЗпП України (зміни в організації виробництва і праці), зокрема – з дня попередження про звільнення до дня розірвання трудового договору запропонувати такому працівникові всі вакантні посади, які відповідають його кваліфікації.

Якщо працівник відмовився від усіх запропонованих роботодавцем вакансій, висловлюючи цим своє небажання продовжувати працювати на змінених умовах праці, тоді роботодавець вправі звільнити його з роботи за пунктом 1 частини першої статті 40 КЗпП України до завершення двомісячного строку попередження про наступне звільнення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 серпня 2024 року у справі № 641/1334/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121571345>

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо юрисдикції спору про оскарження постанови державного виконавця про визначення розміру додаткових витрат, визначивши, що скарги на дії виконавця щодо винесення постанови про визначення розміру додаткових витрат виконавчого провадження, а також визнання протиправною та скасування відповідної постанови належить розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі №310/2210/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122061990>

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС щодо відсутності підстав для представництва прокурором держави в особі державних компаній відповідно до Закону України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII «Про прокуратуру», визначивши, що під час дії цього Закону (до 15 липня 2015 року) допускалося здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній (підприємств) у разі допущення порушень або загрози порушень інтересів держави, оскільки відповідних заборон чи певних обмежень в законодавстві закріплено не було.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 вересня 2024 року у справі № 587/1382/15-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122434170>

ВП ВС відступила від висновку ВСУ та КГС ВС щодо застосування частини другої статті 533 ЦК України при визначенні «дня здійснення платежу» в зобов'язанні, визначивши, що якщо у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, що у випадку наявності спору між сторонами та його вирішення судом відповідає дню виконання судового рішення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі № 500/5194/16 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122118320>

Для визнання судом електронних торгів недійсними обов'язковим є встановлення сукупності таких обставин, як: порушення правил проведення електронних торгів, їх вплив на результати торгів, а також порушення (невизнання або оспорювання) суб'єктивного цивільного права або інтересу особи, яка звернулася до суду з відповідним позовом.

Реалізація майна боржника на торгах за необґрунтованою, заниженою ціною безпосередньо впливає на результати торгів, зачіпає і порушує права та інтереси боржника, оскільки ціна, за якою майно реалізується на торгах, впливає на обсяг зобов'язань, які будуть погашені під час відповідного виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі № 554/154/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122061998>

Якщо смерть позичальника настала під час розгляду судової справи за позовом кредитора до позичальника про стягнення заборгованості, до таких правовідносин застосовується правила про загальний порядок пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців, визначені у статті 1281 ЦК України, а спадкоємці, які прийняли спадщину, підлягають залученню до участі у справі як правонаступники відповідного учасника справи на підставі статті 55 ЦПК України.

У разі пропуску кредитором строків пред'явлення вимог до спадкоємців боржника, які прийняли спадщину, передбачених частиною другою статті 1281 ЦК України, кредитор позбавляється прав вимоги як за основним зобов'язанням, так і за додатковим зобов'язанням – порукою, що не може існувати окремо від основного зобов'язання.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 09 жовтня 2024 року у справі №638/1046/14-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302691>

ВП ВС конкретизувала власний правовий висновок щодо повернення судового збору в разі закриття провадження у справі, якщо справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, визначивши, що в разі закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України у випадку, коли сторона не звернулася із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією в межах строку, встановленого цим Кодексом, за її заявою слід здійснити розподіл судових витрат, повернути судовий збір з державного бюджету.

У разі закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України та за наявності заяви позивача про направлення справи для продовження розгляду за встановленою юрисдикцією розгляд такої справи не закінчується, а може бути продовженим компетентним судом, за результатом якого і буде здійснено розподіл судових витрат, повернення судового збору з державного бюджету

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 травня 2024 року у справі № 760/30077/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120088908>

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо закриття провадження у справі за повторно поданою заявою про видачу дубліката

виконавчого документа, визначивши, що ухвала про відмову в задоволенні заяви про видачу дубліката виконавчого документа, постановлена під час вирішення судом процесуального питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, не може бути підставою для закриття провадження у справі за пунктом 3 частини першої статті 255 ЦПК України (пунктом 3 частини першої статті 231 ГПК України).

Заява (подання державного / приватного виконавця) з процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних (господарських) справах, у тому числі і про видачу дубліката виконавчого документа, підлягає розгляду без відкриття провадження у справі.

Державний/приватний виконавець чи заявник має право звертатися до суду з відповідним поданням, заявою, направленими на виконання статті 129 Конституції України щодо обов'язковості судового рішення, стільки раз, скільки це необхідно, аби виконати судові рішення (за винятком випадків, передбачених статтею 44 ЦПК України).

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 листопада 2024 року у справі № 186/871/14-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410904>

ВП ВС конкретизувала правовий висновок КГС ВС щодо затвердження судом мирової угоди з одночасним припиненням провадження у справі як одноактної процесуальної дії, визначивши, що процедура закінчення розгляду справи укладенням мирової угоди складається з декількох процесуальних дій, що вчиняються сторонами та судом у визначеній послідовності, включаючи процесуальні рішення про затвердження мирової угоди та про закриття провадження у справі, що оформлюються одним процесуальним актом – ухвалою.

Якщо в касаційній скарзі оскаржується ухвала суду першої інстанції про закриття провадження у справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди, після її перегляду в апеляційному порядку, така касаційна скарга є касаційною скаргою саме на ухвалу про закриття провадження у справі в частині її висновків щодо наявності підстав для закриття провадження у справі згідно з пунктом 5 частини першої статті 255 ЦПК України у зв'язку із затвердженням мирової угоди, яка відповідно до пункту 15 частини першої статті 353 та пункту 2 частини першої статті 389 ЦПК України підлягає касаційному оскарженню.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 27 листопада 2024 року у справі № 185/8179/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123553003>

ВП ВС конкретизувала правовий висновок КГС ВС щодо процесуальних документів, залишення без розгляду яких може бути оскаржено окремо від рішення суду, визначивши, що вжите в пункті 14 частини першої статті 255 ГПК України (пункті 16 частини першої статті 353 ЦПК України) поняття «заява» потрібно розуміти як заяву по суті справи (вид звернення до суду), яка за своїм змістом та процесуальному значенню (в частині ініціювання певного провадження) тотожна поняттю «позов».

Ухвала про залишення заяви про забезпечення доказів без розгляду не підлягає оскарженню в апеляційному порядку окремо від рішення суду, оскільки, по-перше, така ухвала відсутня в наведеному в частині першій статті 353 ЦПК України (частині першій статті 255 ГПК України) переліку, по-друге, ця ухвала не перешкоджає подальшому провадженню у справі, а заявник не позбавлений можливості включити свої заперечення на цю ухвалу до апеляційної скарги на рішення суду, ухвалене по суті спору.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 листопада 2024 року у справі №757/47946/19-ц можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123481393>

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо можливості прийняття апеляційної / касаційної скарги без підпису особи, яка її подала, під текстом такої скарги, визначивши, що належним виконанням вимог процесуального закону щодо підписання письмового документа є здійснення особою підпису після основного тексту цього документа чи відомостей про його додатки (у разі їх наявності), що свідчитиме про дійсне схвалення автором документа його тексту та унеможливить спотворення його змісту.

Детальніше з текстом ухвали ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі № 930/191/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122061994>

У разі вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою після спливу одного року з дня складення повного тексту оскаржуваного судового рішення, «особою, не повідомленою про розгляд справи» (пункт 1 частини другої статті 358 ЦПК України), не можна вважати особу, яка власне ініціювала розгляд справи або судового провадження (позивача, заявника, третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору), яка скористалася своїм правом доступу до правосуддя, подала позовну заяву (заяву, скаргу), на підставі якої відкрито провадження.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 вересня 2024 року у справі № 490/9587/18 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122603347>

Робоча група з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану, утворена розпорядженням військової адміністрації, до якої входить військове командування, є спеціально уповноваженим колективним органом, який в межах визначених повноважень та у відповідності до вимог чинного законодавства зобов'язаний ухвалювати рішення про відчуження транспортних засобів, для забезпечення виконання завдань з оборони України, її територіальної цілісності та недоторканності.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 23 жовтня 2024 року у справі № 712/3525/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123313995>

ВП ВС відступила від правових висновків КГС ВС щодо визнання недійсним договору купівлі-продажу нерухомого майна, який не підписано його стороною та КЦС ВС щодо нікчемності такого правочину, визначивши, що нотаріально посвідчений договір купівлі-продажу нерухомого майна, який від імені продавця підписаний сторонньою особою та при нотаріальному посвідченні якого використано викрадені документи, а особу продавця встановлено на підставі підробленого документа, у разі невстановлення факту зловживання з боку власника своїми правами потрібно кваліфікувати як неукладений.

Власник, майно якого вибуло з його законного володіння за неукладеним договором, може захистити своє майнове право шляхом пред'явлення віндикаційного позову про витребування майна із чужого незаконного володіння чи від добросовісного набувача (статті 387, 388 ЦК України) без оспорювання правочину (правочинів) щодо спірного майна та скасування рішення (рішень) про державну реєстрацію права власності на належне йому майно за іншою (іншими) особою (особами).

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 27 листопада 2024 року у справі №204/8017/17 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123780071>

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України

3.1. Господарська юрисдикція

Застосування в тексті господарського договору формулювання «за кожен день прострочення» не можна вважати установленим іншого, ніж визначеного частиною шостою статті 232 ГК України, строку нарахування штрафних санкцій

(зокрема, пені). Таке формулювання лише повторює вирізняльну характеристику пені (поденне її нарахування) та характеризує механізм її визначення (розрахунку), однак жодним чином не впливає на можливість зменшення або збільшення строку нарахування пені, визначеного законом чи договором.

У разі використання в договорі лише формулювання про нарахування пені «за кожен день прострочення» за відсутності застережень про період чи строк, за який нараховується пеня, таке нарахування припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано відповідно до частини шостої статті 232 ГК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 16 жовтня 2024 року у справі № 911/952/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123282018>

3.2. Кримінальна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо визначення предмета кримінальних правопорушень, передбачених статтею 204 КК України, визначивши, що алкогольний напій може бути предметом кримінальних правопорушень, передбачених статтею 204 КК України, за умов виготовлення на основі спиртів, вміст яких визначається згідно з нормами, встановленими Податковим кодексом України в редакції, чинній на момент вчинення правопорушення та протиправного поведіння з ним як із визначеним законом підакцизним товаром.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 27 листопада 2024 року у справі № 336/3796/15-к можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123780067>

3.3. Цивільна юрисдикція

ВП ВС конкретизувала висновок ВСУ щодо необізнаності спадкоємця про наявність заповіту як поважної причини пропуску строку для прийняття спадщини, визначивши, що необізнаність спадкоємця про наявність заповіту є поважною причиною пропуску строку для прийняття спадщини за обставин, коли заповіт є єдиною підставою спадкування і незнання про його існування не вимагає від спадкоємця вчинення дій щодо прийняття спадщини.

Спадкоємець за законом, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно зі спадкодавцем, має подати до нотаріуса заяву про прийняття спадщини у встановлений строк у шість

місяців, який починається із часу відкриття спадщини. Необізнаність про наявність заповіту може вважатися поважною причиною пропуску строку для прийняття спадщини виключно для осіб, які не є спадкоємцями за законом першої черги або кожної наступної черги спадкоємців за законом, у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, які набували право на спадкування за законом (закликані до спадкування).

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26 червня 2024 року у справі № 686/5757/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120396086>

ВП ВС відступила від висновку ВСУ щодо застосування кондикційного позову лише до речей визначених родовими ознаками, визначивши, що аналіз норм глави 83 ЦК України свідчить, що цей Кодекс не диференціює особливості застосування кондикції в залежності від родових чи індивідуальних ознак її об'єкта та, відповідно, не обмежує сферу її застосування винятково речами, визначеними родовими ознаками.

У разі неможливості повернення майна власнику після рішення суду про віндикацію (статті 387, 388 ЦК України) субсидіарно застосовуються правила про незаконне збагачення згідно із частиною третьою статті 1212 ЦК України і відновлення порушеного права власника відбувається із застосуванням кондикційного позову.

З урахуванням особливостей транспортного засобу як рухомої речі, яка може бути вільно переміщена у просторі, розібрана, перероблена тощо, відсутність протягом тривалого часу результатів від заходів, спрямованих на його розшук, може за конкретних обставин справи кваліфікуватися як неможливість повернення безпідставно збереженого майна в натурі та є підставою для відшкодування вартості такого транспортного засобу (частина друга статті 1213 ЦК України).

Субсидіарна реалізація механізму, передбаченого частиною другою статті 1213 ЦК України, у ситуації, коли рішення про витребування майна з чужого незаконного володіння неможливо виконати з причин втрати такого майна після ухвалення рішення суду, допускається як у порядку, визначеному розділом VI ЦПК України, через подання заяви про зміну способу виконання судового рішення, так і шляхом пред'явлення окремого позову про відшкодування вартості безпідставно збереженого майна. Водночас вартість такого майна на підставі частини другої статті 1213 ЦК України підлягає встановленню на момент розгляду справи про повернення майна, тобто на момент розгляду віндикаційного позову.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 вересня 2024 року у справі № 201/9127/21 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122434169>

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір за позовом контролюючого органу до суб'єктів господарювання про визнання недійсним правочину (договору) через невідповідність інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, та застосування наслідків недійсності правочину відповідно до частини третьої статті 228 ЦК України підлягає розгляду у порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 29 лютого 2024 року у справі № 580/4531/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117884139>

4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

Спори між асоційованим членом обслуговуючого кооперативу і таким кооперативом щодо сплати пайових внесків, визначених кооперативними договорами, не пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності цього кооперативу, тобто з корпоративними відносинами, а тому підлягають розгляду за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 750/319/18 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465143>

Зведений дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за 2024 рік / Упоряд.: сектор систематизації практики Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС, д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В. Ю. Уркевич. Київ, 2025. – 31 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua